

УДК 314.33.000.34(477)

Н.В. ЧЕПУРНОВА (Ужгород)

МІЖСЕКТОРАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ РЕПРОДУКТИВНОГО ПРАВА ДИСКОРДАНТНИХ ПАР В УКРАЇНІ

Закарпатський обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом

Представлений аналіз міжсекторальних підходів до реалізації репродуктивного права дискордантних пар в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ВІЛ-інфекція, репродуктивне право, дискордантні пари, вертикальна трансмісія ВІЛ.

В умовах демографічної кризи та епідемії ВІЛ-інфекції в Україні, народження дітей у дискордантної подружньої пари, у якій один із партнерів є ВІЛ-позитивним, інший – ВІЛ-негативним, є окремою проблемою системи охорони здоров'я.

Мета роботи: визначення міжсекторальних підходів до реалізації репродуктивного права дискордантних пар в Україні.

Матеріали та методи, що використані в ході виконання дослідження: метод описового моделювання з метою обґрунтування та розробки організаційної моделі реалізації репродуктивного права дискордантними парами та метод організаційного експерименту для його апробації.

Результати дослідження та їх обговорення. За результатами дослідження щодо наявної проблеми з реалізацією репродуктивного права дискордантними парами в Україні, складовими якої є відсутність унормованого показання до застосування допоміжних репродуктивних технологій у ВІЛ-інфікованих пацієнтів; відсутність державної підтримки у забезпеченні дискордантних пар медичною допомогою для народження дитини без ризику поширення ВІЛ-інфекції горизонтальним та вертикальним шляхом; відсутність кадрового, матеріального та організаційно-методичного ресурсу для застосування інноваційних репродуктивних технологій з доведеною ефективністю, нами пропонується організаційно-функціональна модель реалізації репродуктивного права дискордантними парами, яка заснована на міжсекторальному підході (рис.).

Міжсекторальність у вирішенні проблеми реалізації репродуктивного права дискордантними парами передбачає внесення змін до вітчизняного законодавства та галузевих нормативних документів щодо інформування населення щодо можливості в Україні у дискордантній подружній парі народити дитину без ризику ВІЛ-інфекції для ВІЛ-негативного партнера та новонародженої дитини, можливості застосування допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ) ВІЛ-інфікова-

ним пацієнтам, статистичного обліку дискордантних пар, профілактики вертикальної трансмісії ВІЛ від матері до дитини та реорганізації Державної установи “Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами Міністерства охорони здоров'я України” (УЦКС) і міжрегіональних центрів профілактики та боротьби зі СНІДом, внесення змін до навчальних програм післядипломної освіти для підготовки спеціалістів з питань застосування методу внутрішньоматкової інсемінації (ВМІ) у дискордантної пари.

Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ), Національна академія медичних наук (НАМН) та Міністерство молоді та спорту України (Мінмолодьспорт) у співпраці мають забезпечити у нашій моделі розроблення та затвердження нормативно-правових актів щодо порядку забезпечення репродуктивного права дискордантних пар, а також через підпорядковані структури (Комітет протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним хворобам, управління охорони материнства, дитинства та санаторного забезпечення Департаменту реформ та розвитку медичної допомоги та управління сім'ї, молоді та спорту) забезпечують організаційно-методичне керівництво впровадження методики ВМІ для дискордантних пар.

Одним із першочергових завдань щодо можливості реалізації репродуктивного права дискордантних пар в Україні є його нормативно-правове забезпечення. Для цього необхідно внести зміни до Законів України «Про внесення змін до Закону України “Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення» та «Про затвердження загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки» щодо можливості та матеріального забезпечення надання медичної допомоги ВІЛ-інфікованим особам із застосуванням інноваційних технологій ВМІ шляхом профілактики вертикальної трансмісії ВІЛ (від матері

© Н.В.Чепурнова, 2013

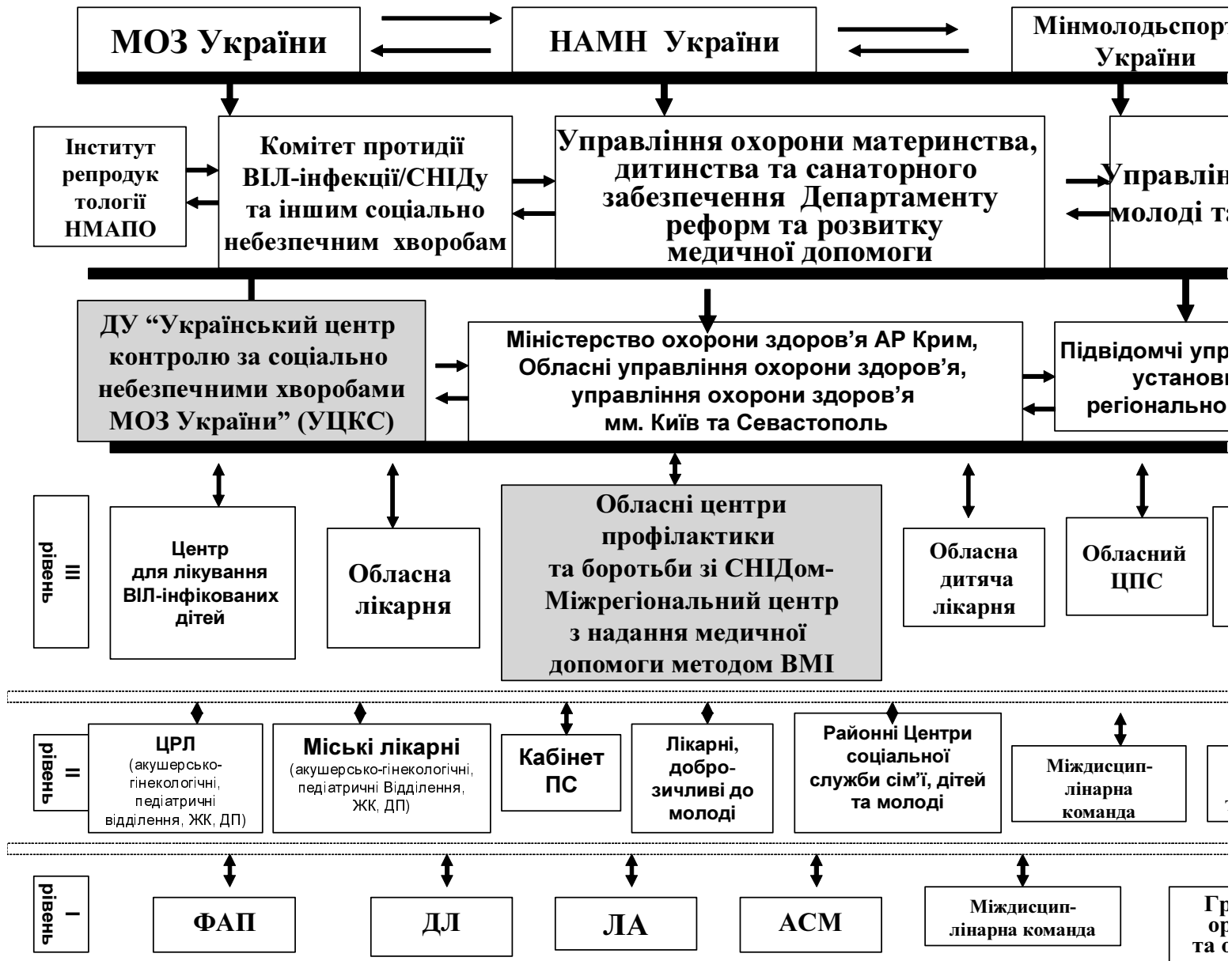

Рис. Організаційно-функціональна модель реалізації репродуктивного права дискордантними парами в Україні

до дитини) та горизонтального шляху передачі ВІЛ (від ВІЛ-інфікованого партнера дискордантної пари ВІЛ-негативному), оскільки нашим дослідженням доведено, що переважна частина досліджуваних ($91,0 \pm 1,4\%$) мали заробітну платню вище прожиткового мінімуму для України (прожитковий мінімум згідно із Законом України «Про державний бюджет України на 2011 рік» станом на 01.01.2011 р. становив 894 грн), а $45,5 \pm 2,5\%$ партнерів пацієнток мали зарплатню вище 2500 грн, але це недостатньо для покриття затрат на ВМІ, розміри якої становили в рамках пілотного проекту 1783 грн [2;3;5]

Необхідно також внести зміни до наказів МОЗ України від 09.09.2013 №787 «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні», зареєстрованого в Міністерстві юстиції від 02.10.2013 за № 1697/24229 щодо включення ВІЛ-інфекції до переліку показань, за якими застосовуються методики ДРТ, зокрема ВМІ, та від 29.11.2004 №579 «Про затвердження Порядку направлення жінок для проведення першого курсу лікування безплідності методами допоміжних репродуктивних технологій за абсолютними показаннями за бюджетні кошти», зареєстрованому в Міністерстві юстиції 15.02.2005 за №224/10504, у якому необхідно виключити ВІЛ-інфекцію з переліку протипоказань щодо застосування ДРТ [5;6].

Наступним важливим компонентом нашої моделі є забезпечення інформацією населення щодо можливості реалізації репродуктивного права дискордантними парами в Україні. Підготовкою інформаційних матеріалів та їх поширенням займаються заклади соціальної служби, підвідомчі Мінмолодьспорту, та заклади охорони здоров'я (ЗОЗ) усіх трьох рівнів організації медичної допомоги населенню спільно з Міждисциплінарними командами, унормованими наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державного департаменту України з питань виконання покарань та Міністерств праці та соціальної політики України від 23.11.2007 № 740/1030/4154/321/614а «Про заходи щодо організації профілактики передачі ВІЛ від матері до дитини, медичної допомоги і соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей», та громадськими організаціями і об'єднаннями [8].

Медична допомога дискордантним парам щодо реалізації репродуктивного права забезпечується лікувальними закладами відповідно до 3-рівневої системи медичної допомоги в Україні за визначеними нами додатковими функціями.

Важливим етапом реалізації Моделі є реєстрація, відбір пацієнтів з дискордантних пар та їх підготовка до процедури ВМІ. Ці завдання вико-

нують лікувальні заклади у співпраці з соціальними службами, міждисциплінарними командами та громадськими об'єднаннями I рівня (ФАП, ДЛ, ЛА, АСМ) та II рівня (ЦРЛ, МЛ, ЖК, ДП, кабінети ПС, лікарні, доброзичливі до молоді, районні центри соціальної служби сім'ї, дітей та молоді) з особливостями, визначеними нами у методичних рекомендаціях «Підготовка до вагітності дискордантних пар» та «Ведення вагітності після застосування внутрішньоматкової інсемінації у дискордантних пар» [1;7].

Процедура ВМІ дискордантній парі надається в УЦКС та міжрегіональних центрах з надання медичної допомоги методом ВМІ для дискордантних пар, створених на базі потужних обласних центрів профілактики та боротьби зі СНІДом, які є ЗОЗ III рівня надання медичної допомоги. Створення міжрегіональних центрів наблизить доступність послуги ВМІ до ВІЛ-інфікованих пацієнтів, а також за рахунок міжрегіонального підходу здешевить впровадження цього інноваційного методу за рахунок реорганізації через набуття додаткової функції щодо організації медичної допомоги дискордантним парам методами ДРТ. Для здійснення ВМІ у дискордантних пар необхідне обладнання для очищення сперми ВІЛ-інфікованого партнера дискордантної пари та лабораторне діагностичне обладнання, вартість якого у середньому для одного міжрайонного центру становить 115 тис. грн (вартість CO_2 інкубатора становить 100 тис. грн, центрифуги – 15 тис. грн), передбачивши кошти для придбання реактивів у розрахунку на одного пацієнта біля 800 гривень.

Акушерська медична допомога надається у ЗОЗ акушерсько-гінекологічного профілю на усіх рівнях медичної допомоги за організаційними та клінічними стандартами, визначеними наказами МОЗ України від 15.07.2011 № 417 «Про організацію амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні», від 09.09.2013 № 787 «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» та галузевими клінічними протоколами [4].

Для підготовки кадрів щодо застосування ВМІ із очищенням сперми від ВІЛ є необхідним внесення змін до навчальних програм Українського державного інституту репродуктології (УДІР) Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика та організації тренінгового центру у Закарпатському обласному центрі профілактики та боротьби зі СНІДом, який має на сьогодні ресурсне забезпечення після реалізації пілотного проекту ВБО «Всеукраїнська Мережа людей, що живуть з ВІЛ» «Забезпечення доступу дискордантних щодо ВІЛ-інфекції пар до послуг із реалізації репродуктивних прав ВІЛ-інфікованих в Україні у 2010–2011 роках», який фінансувався Глобальним фондом.

Висновки

За означеним міжсекторальним підходом до реалізації репродуктивного права дискордантних пар в Україні є можливість впровадження інноваційних технологій у сфері репродуктивного здо-

ров'я, що позитивно позначиться на вирішенні демографічної проблеми.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшому спостереженні та вивченні проблеми реалізації репродуктивного права дискордантних пар в Україні.

Список літератури

1. *Ведення вагітності після застосування внутрішньоматкової інсемінації у дискордантних пар* : метод. реком. / Ю.П. Вдовиченко, Н.Г. Гойда, О.В. Грищенко [та ін.]. – К., 2012. – 25 с.
2. *Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки* : Закон України [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
3. *Про внесення змін до Закону України "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення* : Закон України: 2010 [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
4. *Про організацію амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні* від 15.07.2011 : наказ МОЗ України № 417 [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрану.
5. *Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні та галузевими клінічними протоколами* від 09.09.2013 : наказ МОЗ України № 787 [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрану.
6. *Про затвердження Порядку направлення жінок для проведення першого курсу лікування безплідності методами допоміжних репродуктивних технологій за абсолютними показаннями за бюджетні кошти* від 29.11.2004. : наказ МОЗ України № 579 [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрану.
7. *Підготовка до вагітності дискордантних пар* : метод. реком. / Ю.П. Вдовиченко, Н.Г. Гойда, О.В. Грищенко [та ін.]. – К., 2012. – 36 с.
8. *Про заходи щодо організації профілактики передачі ВІЛ від матері до дитини, медичної допомоги і соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей* № 740/1030/4154/321/614а : наказ МОЗ України, МОН України, Мінсім'ї, молоді та спорту, Держ. деп. України з питань виконання покарань та Мінпраці та соціальної політики України від 23.11.2007 р. [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрану.

МЕЖСЕКТОРАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К РЕАЛИЗАЦИИ РЕПРОДУКТИВНОГО ПРАВА ДИСКОРДАНТНЫХ ПАР В УКРАИНЕ

Н.В.Чепурнова (Ужгород)

Представлен анализ межсекторальных подходов к реализации репродуктивного права дискордантных пар в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: **ВИЧ-инфекция, репродуктивное право, дискордантные пары, вертикальная трансмиссия ВИЧ.**

INTERSECTORAL APPROACHES TO THE REALIZATION OF THE DISCORDANT COUPLES REPRODUCTIVE RIGHTS IN UKRAINE

N.V.Chepurnova (Uzhorod)

The analysis intersectoral approaches to the implementation of reproductive rights discordant couples in Ukraine

KEY WORDS: **HIV, reproductive law, discordant couples, vertical transmission of HIV.**

Рукопис надійшов до редакції 09.12.2013 р.
Рецензент: д. мед. н., проф. О.М. Голяченко